

ג.ו.ו. 23.1.98

שירה

שירים ישנים, מאת אולגה סדקובה, תרגמה מרוסית חמוטל בריוסף, הוצאת כרמל, ירושלים, 75 עמ'

לא כמו בדורות הראשונים של השירה העברית החדשה, אין כמעט נציגות לשירה הרוסית בספרות-התרגום החדשה שלנו, ובוודאי שלא מוכרת אצלנו כמעט השירה הרוסית בת זמננו. להוציא שני כרכי תרגומים משירתו של יוסף ברודסקי - באחרונה כרך בתרגומו של עמינדב דיקמן - לא הופיעה בעברית כמעט מאומה מן השירה הרוסית בת-זמננו ממש. אפשר היה לצפות לתרגומים כאלה מפרי עטם של המתרגמים מבין העולים מרוסיה, אבל הנה הם באים דווקא מעטה של צברית, המשוררת וחוקרת-הספרות חמוטל בריוסף, שלמדה רוסית בכוחות עצמה. היא המגלה לנו כיום, לאחר שגילתה לעצמה - והגילוי מתועד בשיר משלה החותם את קובץ התרגומים, "פגישה עם משוררת" - משוררת מוסקוואית ילידת 1949 שקובץ שיריה הראשון הופיע בשנת 1986 בפאריס.

הספרון היפה שלפנינו מביא שלושים ושניים שירים של אולגה סדקובה, בתרגום עברי נאה מאוד, ובליווי המקורות הרוסיים. סדקובה היא מרצה באוניברסיטת מוסקוה, במחלקה להיסטוריה ותיאוריה של התרבות העולמית (תחום שהרוסים מכנים אותו, ואף מפרסמים כתבי-עת בשם הזה, "קולטורולוגיה"), ודומה שגם שירתה טבועה בחותם התרבות והמסורת. מבחינה זו היא מזכירה את שירת ברודסקי, המשורר-הקולטורולוג.

השירה של שניהם - יש שיכנו אותה "קלאסיציסטית" - היא כסימן החזרה למסורת השירה הרוסית הגדולה, ולא במקרה מעטר את השיר הראשון באסופה הקטנה, "טינה" שמו, מוטו מתוך שירת פושקין, "מה מלבין על ההר הירוק".

השורה הזאת חוזרת בשיר "נחמה", האופייני לנימת ההרהור הפילוסופי של שירת סדקובה, נימת חוכמה כשל קהלת, שאליה מצטרפים הדים מתוך השירה העממית הרוסית, שכה הפרתה את משוררה הגדול ביותר, פושקין.

"אל תרמה את מות עצמך/ ואל תשמח שהכל אבוד/ אל תדמיין איך יבכוך/ ואיך יתייסרו בחמלה מאוחרת" - לעומת ההוראה החוכמה הזאת מעמידה המשוררת עצה אחרת, פושקינית: "מוטב שתאמר ותחשוב: מה מלבין על ההר הירוק?"

כמו שירת ברודסקי מלאה שירת סדקובה ברמזים תרבותיים, באזכורים וברמזיות ספרותיות. שיר אחד, "שיר לכת", הוא וריאציה על שירו של היינה "שני גרנדירים". בשירים אחרים מאזכרים אירועים מכתבי הקודש הנוצריים, ומספרי קדושים (תחיית אלעזר, אגדת אלכסיי). כמו כן רבים הרמזים לחגים דתיים, לאמונות עממיות ולשירי עם. רמזות אחרות, העולות כאן, מתייחסות לשיירתם של אחמטובה ושל פסטרנק.

ועם זאת, נרמה שלשירה העמוסה הזאת גם נימה אישית וייחודית, העושה אותה כדאית לתרגום. לקראת סיום הספר מצוי השיר הקטן "הקרשה", נפלא בפשטותו וכישירותו, (ועם זאת יש בו נימה של שיר-עם רוסי): "זכור, אני אומרת, זכור/ זכור, אני אומרת וברכה: הכל ינטוש, הכל יתחלף/ והתקווה בעצמה הורגת".